

'GROOTMOEDIGE MENSCHENVRIENDEN'

John Raggars, november 2021

Ter inleiding: watersnoden

Ook in de 18e eeuw kwamen ze met grote regelmaat voor, de rampzalige dijkdoorbraken en daarmee gepaard gaande overstromingen in heel het rivierengebied en daarmee ook in het Land van Maas en Waal ¹.

In het begin van **1726** bijvoorbeeld overstroomden er grote delen o.a. door een zware ijssdam bij Gorinchem en een breuk in de dijk tussen Ochten en Dodewaard. Hier, maar veelal ook bij de vorige en volgende watersnoodrampen was een extreem strenge winter de oorzaak van een krachtige opeenhoping van rivierijs, waarna na de dooi, teveel water daardoor niet weg kon en de dijken deed bezwijken. Gevolg: het land overstroomde en menig dorp liep zware schade op.

Op 24 december **1740** tijdens één van de strengste winters van die eeuw, braken o.a. de dijken bij Bemmelen en Elden en overstroomden in de winter van 1740-1741 wederom grote delen van het rivierengebied.

Van de watersnood in februari **1757** bestaat een uitvoerige beschrijving van

Jacob Pierlinck, 'kapitein luitenant en ordinaar Ingenieur ten dienste der Vereenigde Nederlanden' ². Hij schrijft (pag. 1): *Na een strengen Vorst, en zwaar drukkende Winter, waardoor alle de groote Rivieren, omtrent negen weken, te rekenen van den 11 December des vorigen Jaars 1756, met Ys overdekt zyn geweest, begon zig het Weer, in het laatst van de Maand January 1757, te verzagten, belovende eene aanstaande verandering, naar welke zoo veele Menschen, beide in de Steden en ten platte Lande, reikhalsden. Niet zonder reden, vreesde men voor de gevolgen, by aldien de Ontdoijing te schielyk mogt voortgaan, dewyl alle de Rivieren tot aan Zee besloten waren, en men, om zoo te spreken, zoo veele*

Lichtgroene gebieden in Midden-Nederland getroffen door de watersnood van 1726, Balthasar Ruyter, naar Jan Goeree, 1726-1735; Rijksmuseum Amsterdam

Detail van de kaart van de Holland, Utrecht en Gelderland met de delen die bij de dijkbreuken in 1740-1741 onder water zijn gelopen, Caspar Specht, 1740-1741; Rijksmuseum Amsterdam

¹ Zie - tenzij in dit verhaal anders vermeld - voor de informatie over o.a. de watersnood van 1799 in Maas en Waal: A.M.A.J. Driessen, Watersnood tussen Maas en Waal, overstromingsrampen in het rivierengebied tussen 1780 en 1810, 1993.

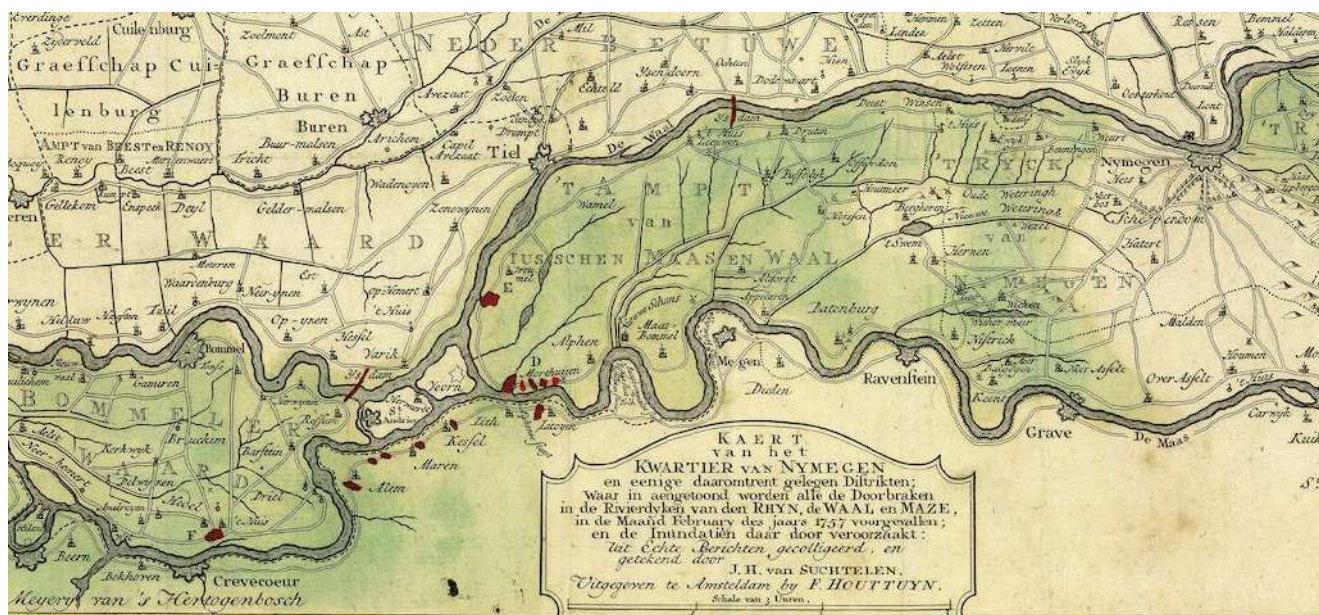
² De Verschrikkelyke WATERSNOOD, langs de Rivieren de Waal en de Maas, voorgevallen in de Maand February des Jaars 1757 Met derzelver DROEVIGE GEVOLGEN uit geloofbaare Berigten en eigen Bevindinge by een verzameld en beschreven; waar by gevoegd is een VERTOOG over het eenig Middel van Redres voor het toekomstige door Jacob Pierlinck, Amsterdam, 1757.

Ysdammen te gemoet zag, als er plaatsen gevonden werden voor het losgeraakte Ys, om zig te verzamelen en te zetten. De Overstroming, die daar op gevolgd is, heeft hier aan, voor veele Armen, en door zulk een harden Winter uitgeteerde Ingezetenen, op een deernis waardige wyze, het Zegel gehangen.

In het Ampt van Maas- en Waal is, volgens een aan my van goederhand toegezonde Lysje, het volgende gevonden.

	Verdr.	Beeff.	Paard.	Wegg.	Huizen	Befchad.
Maas-Bommel	2	.	.	.	2	40.
Alphen	5	.	.	.	7	50.
Dreumel	3	.	.	.	2	zeer veel.
Samen	8	.	.	.	11	90.

In Maasbommel zijn geen beesten verdrinken, maar wel 2 huizen weggespoeld en 40 beschadigd, volgens Jacob Pierlinck

Detail van de kaart behorend bij het rapport van Jacob Pierlinck; in rood de dijkdoorbraken, in groen het overstroomde land

In **1781** liep het hele Land van Maas en Waal onder als gevolg van een vijftal dijkdoorbraken bij Wamel en Dreumel. Ook nu waren ijsdammen in de Waal bij o.a. Varik en Loevestein en in de Maas, waaronder die bij Niftrik, Batenburg en Alem de hoofdschuldigen.

Maar slechts enkele jaren later, in de strenge winter van **1783-1784** vond er – zo mogelijk – nog een grotere ramp plaats als gevolg van veel ijsgang in de rivieren en extreem hoog water toen daarna de dooi inviel. De rivieren konden al het water en de opeenhoping van ijsschotsen niet verwerken en een reeks van dijkbreuken in het Rijk van Nijmegen en Land van Maas en Waal was het gevolg.

Een vijftal jaren later, in **1789** liep het laagste deel van Maas en Waal met geweld ook weer onder, met zoveel kracht zelfs dat op 27 januari van dat jaar de inlaatsluis in de dijk bij Maasbommel het begaf. Het betrof de sluis die net het jaar daarvoor was gebouwd om het land vruchtbaarder te maken met rivierwater.

Ook in de strenge winter van **1794-1795** waarbij de Fransen over het dikke ijs in de rivieren en de bevroren waterlinie ons land konden binnenlopen, braken er weer dijken en liep Maas en Waal dus ook toen weer onder. Een belangrijke bijkomende oorzaak was ditmaal het oorlogsgeweld waarbij de toch al niet sterke dijken waren beschadigd en zelfs grond van dijken was afgegraven. Het zou het jaar worden waarin er een einde kwam aan de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden en ons land als vazalstaat van Frankrijk de 'Bataafse Republiek' ging heten. Een jaar later kwam voor het eerst een

democratisch gekozen parlement bijeen en drie jaar later, in 1798, kreeg ons land de eerste echte grondwet, de 'Staatsregeling voor het Bataafsche Volk'. Het Land van Maas en Waal ging behoren tot het Departement van de Dommel, waartoe ook het huidige Noord-Brabant behoorde. Maasbommel was geen Heerlijkheid meer. Kortom: de tijden waren in bestuurlijke zin weliswaar drastisch veranderd, maar niet als het om dijkdoorbraken en wateroverlast in onder andere het Land van Maas en Waal ging.

In **1799** was er waarschijnlijk sprake van de zwaarste overstromingsramp met ditmaal tientallen doorbraken van de Waal- en Maasdijk binnen een periode van drie weken in het Land van Maas en Waal en de Bommelerwaard. Ook nu ging het in deze strenge winter om ophoping van hoge ijsdammen en water dat door dijkbreuken landinwaarts stroomde en niet afgevoerd kon worden. Na de dijkbreuken bij Weurt en Nederasselt stroomde zo al het water en ijs door het doorbraakgat over de landerijen naar de lagergelegen delen in het westen. Het land kwam dieper onder water te staan dan men zich kon herinneren dan ooit gebeurd was. De sluisen bij Alphen en Dreumel konden al het water en ijs niet aan en men maakte daarom overhaast en met moeite een hulpgat in de bevroren grond van de Maasdijk in de hoop dat het water en ijs uit de Waal naar de Maas zou kunnen stromen. Maar ook dat maakte weinig verschil omdat de Maas eveneens hoog stond en vol ijs lag.

Dijkdoorbraak bij Millingen, 1799, Reinier Vinkeles, naar Cornelis van Hardenbergh, Bron: Rijksmuseum Amsterdam

De Rotterdamse courant van donderdag 7 maart 1799 schrijft onder meer: *Te Hinthem hebben zware boomen en zelfs gansche bosschen voor het geweld van het Ys moeten bukken. Te Nuland heeft men*

Ijsgang tussen Appeltorn en Maasbommel, in 1799, Detail Kaart van Overstromingen, 1845, Bron: Collectie Gelderland

met groot gevaar nog twee menschen gered, welke uit een huis, waarop de stroom van Ys regtstreeks afkwam, om hulp schreeuden, en het getal der weggespoelde huizen aldaar is ontelbaar. Te Geffen zyn twee menschen omgekomen, als een Moeder met haar Kind; echter zyn er nog velen gered, die anders zeker zouden hebben moeten verdrinken. Het juiste getal der verdronken beesten kan men nog niet bepalen, dewyl er geheele stallen met Rundvee zyn weggedreven. Ballegoyen is geheel weg, hetgeen door een doorbraak by Neerasselt veroorzaakt is geworden. Te Lith is alles nog wel; doch het gehucht Morthuizen, dat er tegenover

ligt, is geheel geruineerd, en de inwoners zyn met veel gevaar, over het Ys, naar Lith gevlugt. De Wamelse Watermolen is, over den dyk, de Maas afgedreven; op denzelven hadden zich tien menschen geborgen, die men nog met veel moeite heeft kunnen redden. Een Schaapherder van Dreumel, die met zyn Zoon en een hond op een dak gevlugt waren, zyn insgelyks de Maas afgedreven en nog gelukkig te Heerewaarden aan Land gebragt.

De watermolen van Maasbommel en de koornmolen te Rossum zyn weggespoeld. Te Lithoyen zyn twee doorbraken, welken veroorzaakt hebben, dat er negen huizen geheel weg zyn en nog een gelyk getal op het vallen staat. De armoede en ellende, welke in die ongelukkige Landstreken heerschen zyn boven alle verbeelding, en van de verwoestingen die er plaats hebben, kan men zich insgelyks geen denkbeeld maken.

<i>Voornaamste Dykbreuken</i>		VII Cuijck
A 1	Inbraaken beneden Mulingen van 7 Feb.	Ontlastende over de Oey en de Waal.
B 2	te Pannerdoo van 6 Feb.	in de Rhyn en Waal
C 2	in de Rosnaard van 6 Feb.	langs de Lunge en Merwe
D 1	in de Lynders by Groezen 1 Feb en nog 4	in den Yssel en Luider Zee
E 1	te Doornik in de Betuw 22 Feb.	langs de Lunge door de Betuw in de Merwe
F 2	te Weurt van 3 Feb.	in de Maas
G 2	te Goozel by Grave 7 Feb	langs Baardnyk en de Kille
H 2	in de Duffel van 15 Feb.	Over de Oey in de Waal
I 2	te Keent en Nierwiel 22 Feb.	in de Maas
K 3	in de Bommelerwaard 22 Feb	in de Maas en Merwe
L 2	aan t Vergerend by Hedekhuizen 22 Feb.	over Baardnyk naar de Kille
M 2	boven Yuuren 22 Feb.	in de Merwe

Legenda, bij de 'Liniale Kaart dienende tot inlichting der doorbraaken in A°1799', C. Zillesen
Bron: Beschrijving van den Watersnood van 't jaar MDCCXCIX in verscheiden gedeelten van ons Vaderland door Ysverstoppen veroorzaakt; met kunstplaten en een rivierkaart door Cornelis Zillesen, Lid van de Bataafsche Maatschappij der Wetenschappen te Haarlem, 1800.

In dit rapport van C. Zillesen bedraagt naar schatting de schade voor Maasbommel (430 inwoners) F 15.297,18; F6.640,- schade bij niet-behoefrigen, F8.237,- schade bij behoeftig gewordenen, F421,- schade bij van de armen bedeeden.

Noodhulp tot 1795

Bij al deze en nog vele andere steeds terugkerende watersnoodrampen in het rivierengebied (en elders) was rekenen op snelle en daadkrachtige hulp van de overheid geen vanzelfsprekendheid. Pas ten tijde van de Bataafse Republiek werd noodhulpverlening bij rampen door de nationale overheid als één van de formele taken beschouwd, maar ook toen belette een vrijwel lege staatskas nog de nodige hulp en moest veel overgelaten worden aan het particulier initiatief zoals voor die tijd.

Maar vóór 1795 ontbrak overheidshulp op nationaal niveau volledig.

Ten tijde van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden waren het voornamelijk particulieren en particuliere organisaties die in de steden collectes organiseerden. De Staten-Generaal hielden zich afzijdig en lieten hulpverlening over aan de Gewestelijke Staten die zich echter wat de waterhuishouding betreft hoofdzakelijk bezighielden met rivierversnoring. Ook de Kwartierlijke Staten lieten het veelal afweten; hun belangrijkste bevoegdheid was het beheer van financiën en het recht tot heffing en inning van algemene belastingen zoals o.a. die op onroerend goed, de verponding. De feitelijk zorg voor het voorkomen van dijkdoorbraken en overstromingen lag op een nog lager bestuurlijk niveau, dat van het ambt. Het was het ambtsbestuur onder aanvoering van de dijkgraaf dat in principe moest zorgen voor

noodhulp, dat de schade beperkt bleef en dat er van de noodsituatie geen misbruik werd gemaakt. Het toezicht op het onderhoud aan de dijken gebeurde door het ambt, maar de uitvoering van dat onderhoud werd overgelaten aan de lokale bestuurders van de dorpspolder³. Het reddingswerk bij overstromingsrampen en het in veiligheid brengen van mensen en vee was vrijwel volledig afhankelijk van particuliere initiatieven. Bovendien waren de financiële middelen van het ambt en de lokale dorpspolders meestal volstrekt ontoereikend om al het leed bij rampen te lenigen. In heel het land moest dan ook door het ambt geld ingezameld worden, waarbij de paar grote, meestal stedelijke, kranten een belangrijke rol speelden. Informatie over die geldinzameling na de genoemde watersnoodrampen van 1740-1741 en 1781 geven enig zicht op zo'n aanpak.

In het *Verhaal van de wijze, op welke de Penningen ten behoeve der noodlydenden, in de overstroomde landen van Gelderland en Holland in den aanvang des Jaars 1741 te Amsterdam en elders ingezameld, bestierd en besteed zyn'* valt te lezen (pag. 3): "Te Amsterdam is eene aanzienlyke somme, zo uit die Stad als elders, by een gebragt, en onder 't opzigt van twee bekende Koopluiden, alomme in de Overstroomde Landen uitgedeeld. De ingewanden der Noodlydenden zyn er door verkwikt, en God is er, van veelen over gepreezen geworden.

Dat hulp aan de grote overstromingsramp destijds meer geluk dan wijsheid was, wordt duidelijk uit de wijze waarop de inzameling tot stand kwam (pag. 4): *Het gerugt van de Dykbreuken en Overstromingen aan verscheidenen Oorden onzes Vaderlands hadt zig zo dra niet door Holland verspreid; men hadt er en zo dra geene kennis gekreegen van den bitteren nood, in welken zig veele Opgezetenen dier Landstreeken bevonden, door verlies van have, huis en vee; of sommigen werden opgewekt, om naar middelen uit te zien, tot ondersteuning ten minsten van eenige behoeftigen. Eenige goede Vrienden, te Amsterdam en elders, beslooten, in January des Jaars 1741, den nood van naby te gaan zien. Te Rotterdam gekomen, vonden ze by sommigen dezelfde begeerte, om de noodlydenden by te staan. Men hadt er zelfs reeds eenige uitdeeling begonnen te doen, in den Alblasserwaard, en zig daar toe van eerlyke en bekwamen Luiden te Schoonhoven, te Nieuwpoort, te Alblasserdam, te Ameid, te Slydrecht en elders bediend. De Liefhebbende Reizigers, die Uitdeelaers bezogt, en de Elende, zo veel de opkomende Vorst hun zulks toeliet, van naby beschouwd hebbende, keerden wederom naar Rotterdam, alwaar het werk der liefde reeds merkelyken opgang hadt. Men ontving er dag op dag, brieven vol klagten over den nood der overstroomden en vol hertbreekende smeekingen, om onverwylde hulpe. Dit ontstak het medelyden in veelen. Een talryk gezelschap van*

³ Zie b.v. het accoord dat toenmalig dijkgraaf Graaf Otto van Bylandt sloot in 1740 met de geërfden van Maasbommel over het onderhoud van de dijk aldaar; Bron: RAN, 0609 Familie van Randwijck 1, 1372.

verschillende gezindheid in den Godsdienst besloot hier, dat zelden gebeurt, eenpaariglyk, de handen in één te slaan, tot ondersteuning der noodlydenden door den Watervloed van allerlei gezindheeden zonder onderscheid.....En voorwaar, ruime strecken Lands laghen thans onder water, of hadden er reeds merkelyk door geleeden. De gansche Over- en Neder Betuwe, 't Land van tusschen Maas en

Waal, de Tielewaard, het Ampt van Beest en Renoi en de Graafschappen Kuilenburg en Buurenin en aan Gelderland; de Landen van heusden en Altena, de vyf Heerenlanden en de Alblasserwaard in Holland hadden geweldig door de doorbraken by Elden, by Bommel, by Neder-Asselt, by Hedikhuizen en op verscheidene andere plaatsen geleeden. Doch de grootheid en uitgestrektheid van den nood schrikte het gezelschap niet af om eenen aanvang eener Inzameling van penningen te maaken, by wyze van Intekening; die nog dien zelfden avond gezegenden voortgang hadt.

Veertig jaar later, na de overstroming van 1781 geeft een document uit 1783 - dat werd opgesteld ter verantwoording van de ingezamelde particuliere gelden ⁴ (zie hiernaast) - een goed beeld van de hoe o.a. Graaf J.N. van Randwyk, dijkgraaf van het 'Ampt tusschen Maas en Waal' zijn best doet geld in te zamelen. Op bladzijde 4 valt o.a. te lezen: *Die brief des Heeren Graave van Randwyk, met meer andere*

Berigten, werd in de Rotterdamsche Couranten van die dagen geplaatst; niet alleen om deesen treffenden jammer door ons geheele Vaderland bekend te maaken; maar inzonderheid om menschlievende harten op te wekken tot milde giften ten behoeve hunner noodlydende Medevaderlanderden..... Ook heeft de Heer Ernst Zeydelaar, Fransch Kostschoolhouder, toen te Tiel woonagtig.....de Nederlandsche Weereld en vooral zyne ongelukkige Landgenooten, zeer verplicht, door het in 't licht geeven van een nauwkeurig en treffend Verhaal wegens de rampen, door deezen Vloed, voornaamlyk in den Ampte tusschen Maas en Waal, veroorzaakt ⁵. Alle welke opwekkingen ter weldaadigheid eenen gewenschten invloed op de harten van veelen gehad hebben. Menige Braaven werden aangespoord om mede te werken ten behoeve der noodlydenden. Van veel kanten vloeiden milde gaaven toe. En in weerwil van de rampen des oorlogs, door welke ons Vaderland, zo verradelyk overvallen, als smertelyk getroffen werd, heeft de Hollandsche Milddaadigheid, zo zeer als ooit voorhenen by dergelyke gelegenheden, wederom trefflyk uitgeblonken.

⁴ VERANTWOORDING der PENNINGEN, ingezameld ten behoeve der bewooneren van het Ampt tusschen Maas en Waal in de Provincie Gelderland; welke door de overstroming, in de maand januarij MDCCLXXXI voorgevallen, verarmd zijn nevens een Voorafgaand berigt waarin van dien watersnood en van 't gene tot redding en ondersteuning der ongelukkige opgezetenen in 't werk gesteld is, verslag gedaan wordt, MDCCLXXXIII.

⁵ Het verhaal werd in maart 1781 in Utrecht uitgegeven.

Bij schrijven van 26 februari 1781 bedankt Amptman, Rigter en Dykgraaf des Ampts tussen Maas en Waal, graaf J.N. van Randwyk bovendien de bestuurders van de stad Nijmegen voor de ontvangst van F 1417,- en twee stuivers en veertien penningen "dewelke door eene pryswaardige milddaadigheid en edelmoedige Menschlievendheid der Borgeren en Ingezetenen dezer Stad, zoo rykelyk, ten behoeve van de Noodlydenden, en door de overstroming der Riviere mitsgaders Doorbraaken der Dyken, meestal geruïneerde Inwoonders des Ampts tusschen Maas en Waal zyn gegeven; wordende de bovengenoemde Heeren, voor hunne genomene moeite, aangewende vlyt en ongemeene zorg, tot het inzamelen dier penningen besteed, op het allerkrachtigst, en met opregte erkentnisse bedankt".

O N T V A N G

Door den Hooggebooren Gestrengen Heere JACOB NEOMAGUS, Graave VAN RANDWYK, Amptman, Rigter en Dykgraaf des Ampts tusschen Maas en Waal, enz. enz. ontvangen als hier onder gespecificeerd, en aan den Wel Ed. Heere H. J. RINK in contaete penningen overgemaakt.

Van den Heere L. MERKS te Nymegen, wegens Mejuffr. de Wed. VAN BRONKHORST EN ZONEN te Amsteldam	f 176: 8:—
— Mejuffr. MEYNARD te Nymegen, wegens een Onbekenden	52: 10:—
— de Wel Ed. Heeren Advokaat POELMAN en Overscholius G. VAN RIEMSDYK, als Geautoriseerden tot de openbaare Collecte, te Nymegen verrigt, 26 Febr. 1781	1417: 2: 14
— den Wel Eerw. Heere CORNELIS BRUYN, Leeraar der Doopsgezinden te Nymegen, wegens een Onbekenden	136: 10:—
— DENZELFDEN, wegens de Diaconen en Opzieners der Doopsgezinde Gemeente te Amsteldam	250:—:—
— DENZELFDEN, wegens den Heere JAN VAN VOLLENHOVEN, te Amsteldam	280:—:—
— Meyrouwe CAZIUS, te Utrecht	52: 10:—
Transport	f 2365: 0: 14

Van

Maar de 'verantwoording der penningen' vertelt ook over de inzameling van brood en andere levensmiddelen voor mens en dier die het ambt organiseert. Ook geeft het een uiterst gedetailleerd

tén uitdeelen. Verder werd door Amptman en Ridderfchap, onmiddelyk na de doorbraak, aan de Bakkers in de Bovendorpen, welker ovens niet onder water stonden, bevel gezonden om zo veel broods, als mogelyk was, te bakken, 't welk met schuiten rondgevoerd en uitgedeeld werd. Het getal der Huisgezinnen, op die wyze bedeed, beliep 454, uitmaakende 2141 Perfoonen. Zie de derde Bylaage. Door deezen dagelyk-

overzicht van al het geld dat na oproepen daartoe in kranten en brieven is binnengekomen uit de grote grote steden en door de talloze particulieren in het gehele land geschonken is.

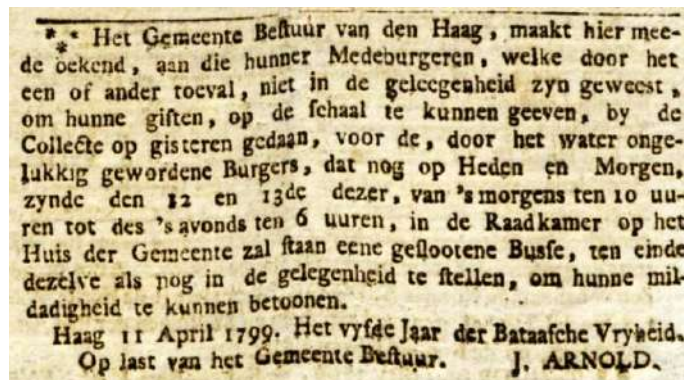
Noodhulp na 1795

Met de totstandkoming van de Bataafsche Republiek in 1795 was voor het eerst een nationale overheid gevormd. In de tijd van de oude Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden, bemoeiden de hogere overheden, zoals gezegd, zich in het geheel niet met hulpverlening bij rampen, noch boden ze hulp bij herstel en wederopbouw. In 1799, na de totstandkoming van de Staatsregeling op 1 mei 1798, zag de nationale overheid dat wel als taak. Er werd wel gesproken over subsidiëring van noodhulp, maar de benodigde gelden ontbraken in de staatskas ⁶. Na

⁶ Bij het met de Fransen op 16 mei 1795 gesloten verdrag, het 'Tractaat van Vrede, Vriendschap en Alliantie', werd o.a. bepaald dat de Bataafsche Republiek 25.000 Franse soldaten binnen haar grenzen moest onderhouden en daarnaast een schadeloosstelling van 100 miljoen gulden moest betalen. Vandaar dat de staat snel krap bij kas zat.

ampelen discussies besloot de Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam daarom op 6 maart 1799 dat er een landelijke huis aan huis collecte gehouden moest worden. Nauwelijks twee weken later ging ook de Tweede Kamer met dit voorstel akkoord en verhief het tot decreet. Vier weken later, op 10 april, werd de collecte gehouden. Het werd verboden dat die dag ook andere collectes werden gehouden.

Haagsche courant, 12-4-1799

De opbrengst was bijna twee ton, een stuk minder dan de opbrengst voor de hulp na de ramp van 1784. Het Uitvoerend Bewind gaf Mr. C.E. Vaillant, die zich bestuurlijk bekwaam had getoond na de overstromingen van 1784, opdracht het collectegeld via plaatselijke subcommissies van twee personen in de getroffen gebieden te verdelen. Maar het was meteen duidelijk dat het ontvangen collectegeld veel te weinig was. Zo kwam bijvoorbeeld in Maas en Waal maar een kwart binnen van wat nodig was. Omdat men niet van plan was uit de staatskas extra geld ter beschikking te stellen, werd daarom besloten dat alleen de minst draagkrachtigen voor hulp in aanmerking zouden komen.

In de reeds op blz.1 genoemde dissertatie van A.M.A.J. Driessen wordt (op blz. 169) kort iets vermeld over de noodhulp in het Land van Maas en Waal in 1799: *In het Land van Maas en waal werden in alle dorpen voedsel en, zolang de voorraad strekte, ook brandhout aan de noodlijdenden uitgedeeld. Distributiepunten aan de Waalkant waren Druten en Wamel, waar de ovens droog waren gebleven. Vandaaruit probeerde men langs de dijken de behoeftigen te bereiken. Midden februari was, aldus het gemeentebestuur van dit amt, al ruim F 500,- aan noodhulp uitgegeven. De binnendorpen echter waren nog onbereikbaar en over de Maasdorpen werd niet gesproken.*

Willem, Aart, Dirk de Bekker en Pieter Krielen uit Maasbommel

In dezelfde Rotterdamsche courant van 7 maart 1799 als hierboven al is aangehaald, staat een lange ingezonden brief van een zekere Adr. Stolker, 'Remonstrantsch Leeraar', van twee dagen daarvoor.

Zoo ergens, ook hier, hebben wij alle de jammeren van den geduchtsten watersnood van naby gezien en ondervonden. Verwoesting en ellende waren rondom ons in alle hare verschrikkingen, en beletten ons, zelfs nu onze gevaren grootendeels geweken zijn, genoegzaam te bekomen van den diepen indruk, dien zy op ons gemaakt hebben. Akelige tafreelen van droefheid zouden wy kunnen schetsen; doch de Natie is reeds moede van ze te zien opgehangen. Maar moede kan, of behoort, zy nimmer te zyn van het lezen van berichten zoo als het volgende:

Onder de braven, die zich hier, door het veelvuldig wagen van hun leven, om ongelukkigen te helpen, verdienstelyk gemaakt hebben, zyn boven allen lof geweest de drie broeders, Willem, Aert en Dirk de Bekker, benevens Pieter Krielen. Dezen hebben, by dag en by nacht, rusteloos geyverd, om hier, en overal, waar hunne hulp slechts noodig was, over ys en over water, menschen en vee aan den dood te ontvoeren. Zoo gelukkig zyn zy ook geweest, dat zy een groot aantal van beiden gered hebben, terwijl het huis van de Moeder der drie gemelde Broeders ten schuilplaats heeft mogen strekken aan meer

dan tagtig geredde of gevlugte personen. Dan, deze brave vrouw zelve, na veertien dagen lang, in altoosdurende bekommring en angst geleefd te hebben, uit hoofde der gevaren, welken hare menschlievende Kinderen vrywillig ondergingen, is dadelyk, op Zondag den 24 February, in den diepsten rouw gedompeld door het verlies van haren Zoon Dirk, die met zynen Broeder Aert, den genoemden Pieter Krielen en den verdienstelyken Willem Story, op eene terugreize van Alphen, waar zy den noodlydenden Brood hadden wezen toevoeren, eene prooi wordt der golven. Met hun klein vaartuig vervallen in eenen maalstroom, door eene zware overstorting veroorzaakt, worden zy by herhaling door den stroom nu aangetrokken, dan weder afgestooten, tot dat zy na veelvuldig waterscheppen, eindlyk omslaan. Uit het uiterste gevaar des levens worden echter drie hunner als het ware wonderdadiglyk, gered; doch Dirk de Bekker verdrinkt. Roemryk zeker is zyn einde, maar niet min grievend voor zyne Moeder, die bezwaarlijk is te troosten, daar hy, met zynen Broeder Willem, den kost won, met steeds als Schippers, hier en ginds te varen, en hy dus een voorname steun was van dit achtenswaardig huisgezin, hetwelk in 1784, te Dreumel, waar het destyds woonde, door de gevolgen van den winter en van den intogt van krygsbenden, van eene nieuwgebouwde schuur en van al zyn vaartuig beroofd werdt. Schoon de ondergeteekende daartoe van niemand is aangezocht, konde hy echter den aandrang van zyn eigen hart niet wederstaan, om de menschenliefde der hiervoor genoemde Dirk de Bekker, in de harten van alle gevoeligen, eene eerezuil te stichten, en voorts aan elken edelmoedigen Nederlander in overweging te geven, in hoe verre, en op welke wyze, de droefheid zyner Nabestaanden, die in algemeene slechts algemeen deelen kunnen, in het byzonder zou mogen en kunnen geleenigd worden.

Rotterdam 5 Maart 1799, Adr. Stolker

Op 21 maart van dat jaar 1799 verschijnt er een tweede, lang, artikel in de Rotterdamse courant van Adriaan Stolker over de familie van Dirk de Bekker waaronder het volgende:

Het huisgezin der De Bekkers bestaat, na het verongelukken van den braven Dirk, die ongetrouwd was, behalven uit de reeds bekende Moeder en hare twee andere voorheen genoemde en ongehuwde Zonen, uit den Vader, wiens verstand door eene geraaktheid, hem voor drie jaren overkomen gekrenkt is, uit twee nog jongere Zonen van 16 en 11 jaren en uit het Dochtertje eener Zuster van Vrouw De Bekker, hetwelk zy naar zich nam, toen die Zuster, haren Man verliezende, met vyf jonge Kinderen, Weduwe bleef. Voorheen is gemeld, welke rampen dit huisgezin vroeger troffen. In gunstiger omstandigheden dan thans, geplaatst, verloor het, in eenen vorige watersnood, niet alleen huis en schuur, have en goed, en eenen aanzienlyke voorraad van duizende ponden eigengeteelde en destyds zeer duren Tabak; maar ook kwam in den noodlottigen Vloed, de bejaarde Moeder des Ouden De Bekkers en zyn zwager, om. En in 1794 ging al deszelfs vaartuig, door hetwelk het bestaan moest, verloren. Na veel sukkelingen was het thans weder zoo verre gekomen, dat het het Veer van Maasbommel konden Pachten, en dat de Zoons, door de bediening van dat weinig beteekenend Veer, en door het hier en ginds varen met een paar Aken, voor hetzelfde den kost konden winnen. Nu is één dier Kostwinners in den verdienstelyken Dirk aan hetzelfde onvallen. Nu is tevens één der Vaartuigen, hetwelk korts zoo velen voerde en redde, wien het dreigenst doodsgevaar aangrimde, door het velerlei gebruik, dat men er, om ongelukkigen te hulp te komen, van gemaakt heeft, inzonderheid in het ys zo

Adriaan Stolker ('s-Gravenhage 1751- Rotterdam 1835) was Remonstrants predikant, in Schoonhoven en Nieuwpoort (1775-1787, Brussel (1788-1790), Rotterdam (1790-1826). Hij was een groot kenner der kerkgeschiedenis, met name t.a.v. de Remonstranten en publiceerde vele werken en artikelen over tal van onderwerpen. Daarbij hield hij zich als (vrijzinnig) theoloog ook bezig met natuur- en geneeskunde en de meteorologie. Bron: Biografisch lexicon voor de geschiedenis van het Nederlands protestantisme.

Hoe hij aan de kennis over de Maasbommelse familie Bekker kwam is niet duidelijk; wellicht via zijn nederduits gereformeerde collega Willem Neomagus (1758-1801) die van 1787 tot zijn dood predikant in Maasbommel en Alphen was als opvolger van zijn vader Samuel Neomagus.

zeer gesleten, dat het genoegzaam onbruikbaar is; en nu is eindelyk de, tot eigen behoefte bestemde, voorraad van levensmiddelen en van voeder voor het Vee vervoerd door de meenigte, die by hetzelfde huisberging en stalling gevonden aan welke men, tot eigen haart en bedstede toe, ingeruimd heeft, en waarvan een deel, door het geleden verlies, niet in staat is eenig dadelyk bewys van erkentenis te geven. Wat

ondertusschende de door de De Bekker en P. Krielen aan anders verlorenen aangebragte hulp betreft: Op de Waard, vóór Maasbommel, reddeden zy vier, aan den Velddyk veertien of vyftien huisgezinnen, allen met derzelve Vee, terwijl zy dezulken, die in hunne woningen konden, of moesten blyven, allen gespysd hebben. Doch zy bepaalden zich tot Maasbommel niet. Waar slegs hulp noodig, en door hun mooglyk was, hoopte men nergens te vergeefs op verlossing. Te Dreumel, waar hun eigen gezin voorheen ongelukkig wierdt, hadden twee huisgezinnen derzelve redding over den bevroren Vloed, met die van hun Vee, aan hun te danken en dat Dirk de Bekker zyn leven verloor in het spyzen der Inwoneren van Alphen, is reeds bekend. Dit ongeluk toont ook, met welke gevaren hun yver verzeld was. Doch, op dat hiervan, zoo wel als van dien yver verder blyke, wete men, dat zy, meer dan eens, tot aan de borst door het ys vielen, dat men hen zich op dat ys dat slegs van twee nachten, en door het kruijen, aan schotsen op elkanderen gedreven was, heeft zien wagen, niets met zich dragende, dan een langen scheepsboom, en geschikte Werktuig, om, door dat ys, voor hunne schuit de opening te maken; door welke vervolgens menschen en beesten gered wierden, hetgeen anders onmooglyk was, dat zy tot agtenveertig uren lang, met hunnen natte kleederen rond zwierven, om te zoeken, waar nog hulp noodig was, zich geen tyd gunnende, om van gewaad te wisselen en rust te nemen, en dat met één woord, ingevolge van hunnen yver, in gantsch Maasbommel, slegs eene Koe, en, buiten de Redder zelf van zoo vele anderen, den verongelukten Dirk, geen mensch omgekomen is. Wegens den laatsten is voorts meldenswaardig, dat hy, toen men hem, in den stroom dobberende, trachtte te hulp te komen, in zyne jongste oogenblikken nog aan hulpvaardigen toeriep, dat zy slechts zyne losgenoten zouden redden. Hy zelf hoopte waarschynlyk dat hem zyne bedrevenheid in het zwemmen behouden zou; doch vermoedelyk waren de zware laarzen welke hy aan en waarvan hy de kappen over de knieën opgetrokken hadt, hem hinderlyk en veroorzaakte derzelve volloopen, zyn ter gronde gaan, ter plaatse waar men hem vervolgens levenloos ophaalde. Pieter Krielen eindelyk. Mede ongehuwd, en dertig Jaren oud, wint met zyn handwerk, den kost voor zichzelf, voor eenen Tagtigjarigen Vader, en voor twee Kinderen zynes, met een zwaar gezin belasten, Broeders, welken hy heeft naar zich genomen.

ADR. STOLKER

By de hartlykste dankbetuiging voor de braven te MAASBOMMEL voegt de Ondergeteekende weder, met vreugde, de zyne, voor de giften van f 105:-- en van f 15:-- , hem, op den 6 en 7 dezer, door eenige Onbekenden gezonden. Indedaad hy is, voor zichzelf, aan de liefde dezer dagen een offer van levendige erkentenis schuldig, voor de voldoening, welke zy hem verschaft heeft, wegens het flagen zyner pogingen, om de hoogste menschenliefde te vereeren, en voor de edelmoedigste opoffering algemeene hoogachting en belang te verwekken. Voorts heeft de laat, om, voor anderen, uitdeeler van liefdegaven, en inzamelaar van dankzeggingen te zyn, te veel vereerends en verteederd-genoeglyks in zich, om hem niet, met de hoogste blydschap op zich te nemen, en er zich aan de Lastgeveren voor verplicht te rekenen. Dit getuige derhalven van de bereidvaardigheid, waarmede de Ondergeteekende aan het verlangen der onbekende Briefschryverén voldoen zal.

ADR. STOLKER.

De ingezonden dramatische artikelen van Adriaan Stolker hebben effect; diverse – vaak anonieme - lezers van zijn oproep sturen hem geld waarna de predikant omstandig zijn dank in de krant onder woorden brengt zoals in de Rotterdamse courant van 9 maart 1799, zie hierboven.

Hoeveel geld er uiteindelijk bij hem binnenkomt voor de familie Bekker is vooralsnog onbekend.

Maar niet alleen particuliere krantenlezers lezen de aangrijpende verhalen van Stolker over de ellende en moedige jongens in Maasbommel, ook de nationale bestuurders van de Bataafsche Republiek in Den Haag raken erdoor geroerd als hij zijn verhalen ook aan hen stuurt. Niet zonder reden: zij hebben - voor het eerst in de geschiedenis - een instrument om burgers te belonen voor hun daden.

Toen op 1 mei 1798 door de Constituerende Vergadering als vertegenwoordiging van het Bataafsche Volk, de Staatsregeling als eerste grondwet van Nederland werd aangenomen, was daarbij onder de 'Burgerlijke en Staatkundige Grondbeginsels' in artikel 57 opgenomen dat de Maatschappij voortaan alle verdiensten door bewijzen van eer, of door praemiën zou belonen. En dat was nu aan de orde, zo was de mening, en zou - niet onbelangrijk - het maatschappelijk draagvlak voor de nieuwe nationale overheid ongetwijfeld vergroten. De Eerste Kamer moest in die tijd met de voorstellen komen, waarna de Tweede Kamer ze bij goedkeuring omzette in decreten.

En zo gebeurde het dat De Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam des Bataafschen Volks, gehoord hebbende het rapport eener personeele Commissie in wier handen op den 3 January gesteld was een Missive dat by Decreet van den 26 November daar te vooren tot informatie van hetzelve Bewind was gezonden, het door den Burger Adriaan Stolker aan deeze Vergadering gepresenteerd Adres, daarby kennelyk gemaakt hebbende, de Burgers Willem en Aart de Bekker en Pieter Krielen te Maasbommel woonachtig als die nevens een Broeder der twee eerstgenoemden, met naame Dirk de Bekker, zig onderscheiden hadden, door hunnen yver, om noodlydende by te staan en te behouden even als de Burger G.W. Knipschaar en anderen, die zich by den laatsten Watersnood in het voormalig Gewest Gelderland, verdienstelyk hebben gemaakt en aan wiens edelmoedig en menschlievend bedryf het Vertegenwoordigend Lichaam op eene openbaare wyze heeft hulde gedaan; en voords verzogt, dat na verificatie der faiten de 57 Art. der Burgerlyke en Staatkundige grondregels der Staatsregeling, ook op de bovengemelde Burgers moge worden toegepast.....

Als voorbeeld: de Zilveren Doos van 50 Gulden met het Zegel der Bataafsche Republiek, voor molenaarsbaas G. Verploeg uit Dreumel, gemaakt te Schoonhoven door Pieter Geyskes (1788-1811), 170x110x30 mm, 341 gram
bron: advertentie van Kunst en Antiekhandel Mr. F.J. Haffmans

Besluit: te verklaren dat de Burgers Dirk Willem en Aart de Bekker en Pieter Krielen te Maasbommel woonachtig zich by gelegenheid van de verschrikkelyke Watersnood in den maand February van het afgelopen jaar 1799 in het voormalig gewest Gelderland plaats gehad hebbende, op eene allesints loffelyke en verdienstelyke wyze gedragen hebben. Dat dit besluit op perkament geschreeven, met het Zegel der Bataafsche Republiek voorzien, en met drie couleurige Linten saamgebonden, leggende in een zilveren Doos, ter waarde van

vyftig Gulden, aan ieder van de opgenoemde Burgers, voor zo ver zy in leven zyn, kosteloos zal worden ter hand gesteld, door het Departementaal Bestuur van den Dommel, op eene plechtige wyze in eene openbaare Zitting, met eene gepaste en opwekkende Aanspraak, door de Voorzitter dier Vergadering by die gelegenheid te houden.

Dat met betrekking tot den Burger Dirk de Bekker, welke by deeze zyne edelmoedige pooging, terwyl hy bezig was om andere te redden, zyn eigen leven heeft opgeofferd, dit besluit op gelyke wyze geschreven en versierd en mede leggende in eene Zilveren Doos ter waarde van 50 Gulden zal worden ter hand gesteldaan zynen naasten Bloedverwant, om daaraan de braafheid van zynen Vader of edelmoedige naastbestaanden te herdenken ⁷.

Maar niet alleen de heldendaden ten tijde van de watersnood in Maasbommel - zoals door Stolker onder de aandacht gebracht, - werden door de nationale overheid geëerd. Ook die, welke kort daarna, door sommige 'Gemeente Bestuuren van het Departement van de Dommel' naar voren waren gebracht, zoals door het 'Gemeente-Bestuur des Ambts Maas en Wael'.

Niet onvermeld mag daarbij blijven wat de Eerste Kamer in juni over twee Dreumelse inwoners had geschreven:

Even onverschrokken, en om het groot gevaar des te verdienstelyker, was het gedrag van de Burgers G. Verploeg, Molenaarsbaas, en Jakob van Zwam, Schipper, beide woonende te Dreumel.

Toen, op de 23 February, de Watermolen aldaar door het kruiend Ys eensklaps wierd om ver geslagen, had de Molenaar met zyne vrouw, Zuster en vyf Kinderen, ter nauwer nood gelegenheid om hun leven, boven op dezelve, voor eenige oogenblikken te redden. In deeze akelige omstandigheid, waar van de verbeelding zelf het menselyk hart doet sidderen, zagen deeze ongelukkigen niets anders dan een gewissen dood voor oogen, daar de Molen tusschen de Ysschollen op het Water dobberde alle oogenblikken gevaar liep, om zoo geheel verbryzeld en van één gerukt te worden.

Ten rechten tyde wierden de Burgers Verploeg en Van Zwam dit treurig schouwtoneel van verre gewaar - een kort besluit was hier nodig - zonder eens de gevaren te overwegen begeven zy zich eene Schuit, breken door het samengepakte ys, en hebben het geluk, om deeze agt om hulp schreeuwende Menschen, uit de kaken des doods te redden, zoo dat zy den laatsten Man nauwlyks in hunne Schuit hadden overgenomen, toen de Molen aan stukken sloeg, waar door zonder hunnen tusschenkomst dit ongelukkig huisgezin waarschylyk op het zelfde oogenblik in de wateren zoude zyn begraven geworden.

verslag van P.J.G. Vogelvanger

⁷ Besluiten van de Tweede Kamer en Decreeten van het Vertegenwoordigend Lichaam des Bataafschen Volks, Deel XVIII, January 1800.

Op donderdag 20 november 1800 is het zover.

In 's-Hertogenbosch vindt in het Departementshuis in alle openbaarheid, maar ook in aanwezigheid van vele notabelen, de uitreiking plaats van de 'vererende Diploma's met de daarby Zilveren Doosen' aan enkele tientallen 'grootmoedige menschevrienden'.

Het zijn J. Palier, A.H. Guljé, Jurrien Ruygers, Jan Ruygers, Petrus Hendricus van Fenema jr. en W.A. van Bocholt uit Den Bosch, G. Verploegh en Jacob van Swam uit Dreumel, Cornelis van Schyndel en Antony van Kessel uit Lith, Piet van Kessel te Kessel en Pieter Vermeulen te Heerewaarden, Jan Ruissenaars, Hendrik Ruissenaars, Aart van Elk, Willem van Campen, Jacob Thyssen, Anthony van Elk, Gerardus Ottings, Bernardus Tyssen, François Meegens, Andries Meegens, en zekere Gerhardus, zynde de Knecht van G. van Elk, uit Puiflijk, Willem de Bekker, Aart de Bekker, Pieter Krielen en Dirk de Bekker uit Maasbommel en tevens Cornelis van Dongen, Johan Albertus Rietvelt en Gerrit Bax Janszoon.

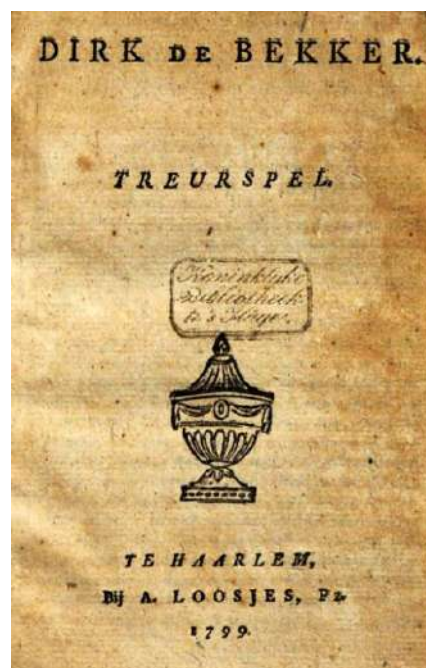
In zelfs voor die tijd wellicht extreem bloemrijke taal, houdt de President van het Departementaal Bestuur zijn 'gepaste en opwekkende aanspraak' met veel aandacht voor D. de Bekker wiens doos ter hand wordt gesteld aan een bloedverwant. Maar ook wordt uiteraard het nationale bestuur nog eens geprezen: *Erkentenis zyn Wy hier voor dus verschuldigd aan een weldaadig Opperwezen; dankbaarheid moeten Wy ook toebrengen aan het Vertegenwoordigend Ligchaam des Bataafschen Volks, de Hoogstgeconstitueerde Magt onzer Republiek, die in naam der Maatschappij deze diensten, aan het vaderland, aan eene lydende menschheid beweezen, niet heeft willen onbeloond laten; maar die op de vereerendste, op de plechtigste wyze, in het openbaar, ter opwekking en naarvolging, zo edelmoedig doen vergelden.*

"Na 't eindigen van dit antwoord, hief de Muziek op nieuw ten vierden maale aan, waar mede de plechtigheid in zo verre geeindigd werdt, dat aan de verdienstelyke Burgers en de uitgenoodigde Commssien en Persoonen, welke dezelve hadden bygewoond, door den President de eer der Zitting aangeboden zynde, 't Bestuur deszelfs gewoone werkzaamheden vervolgde".

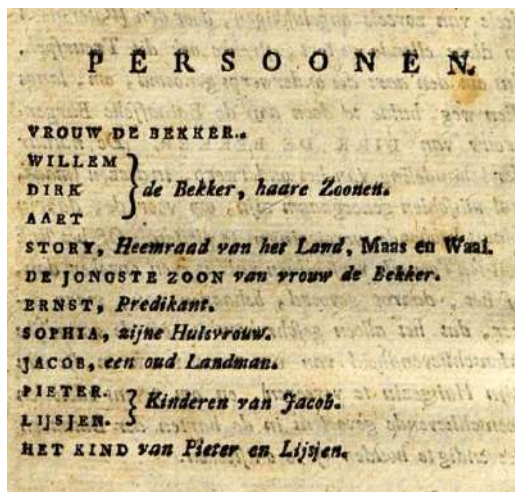
Dirk de Bekker als voorbeeld

De roem en eer die Dirk den Bekker en zijn broers ⁸ voor hun heldhaftig reddingswerk postuum ten deel viel, zou ook na donderdag 20 november 1800 nog doorklinken, nu vooral als lichtend voorbeeld van menslievendheid.

Eind 1799 verschijnt er bij A. Loosjes, een drukker in Haarlem, een toneelstuk, treurspel, met de titel 'Dirk de Bekker'. Het telt 57 bladzijden en begint met een Voorbericht met de artikelen van Adriaan Stolker en een toelichting. Bij dat laatste wordt al snel duidelijk dat de auteur er sterk aan twijfelt of het toneelstuk ooit opgevoerd zal worden, maar dat het bestaan ervan hogere idealen

⁸ Ook A.M.A.J. Driessen, maakte in haar dissertatie uit 1993 op blz. 170 gewag van de dood van Dirk de 'Bakker': " Hij nam met zijn twee broers deel aan het reddingswerk en verdrong toen hun boot bij terugkeer van een missie naar Alphen omsloeg".

de rollen in het Treurspel

dient: *Daar Tooneel dat welbestuurd een Leerschool van Deugd en goede Zeden is, thans, zo veelvuldig, gebezigd wordt ten voordeele van zoveele ongelukkigen, door den Watersnood in diepe ellende gestort, strekke ook dit Treurspel, dus om langs dezen weg, hulde te doen aan de Bataafsche Burgertrouw van Dirk de Bekker.Of het stuk ooit ten Tooneele verschijnen zal, is even onzeker, dan, of het, daarop gevoerd, behaagen zou, maar zeker, dat het alleen geschreven is, om de roemrijke Menschlievendheid van De Bekker en die van zijn Huisgezin te vereeren, en om tevens edele en menschlievende gevoelens in de harten der Bataaven leevendig te houden of te ontsteken.*

In 1784 werd in Edam door de doopsgezinde predikant Jan Nieuwenhuijzen het initiatief genomen tot de oprichting van een genootschap voor volksontwikkeling, de 'Maatschappij tot Nut van 't Algemeen'. Er was in die tijd - de eeuw van de Verlichting - namelijk het idee opgekomen dat de heersende maatschappelijke problemen aangepakt moesten en ook konden worden door een betere opvoeding en vooral beter onderwijs. Een belangrijk doel daarom was om mensen die daartoe zelf niet de mogelijkheid hadden, te helpen om kennis te verwerven, door hen te voorzien van (school)boeken. Het initiatief vond veel weerklank en in het hele land werden er departementen van 't Nut' opgericht. Men zette zich daar in voor het stichten van kleuteronderwijs en lagere scholen, het uitgeven van eenvoudige schoolboeken en de oprichting van onderwijzersopleidingen. Later in de 19e eeuw zouden ze ook initiatieven ontwikkelen op het gebied van de volkshuisvesting. Tot op de dag van vandaag bestaat de instelling.

In de Handelingen van de vergadering van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen gehouden op dinsdag 10 augustus 1802 in Amsterdam, valt te lezen dat aan het eind van de vergadering deuitdeeling der eereprijzen wegens het verrichten van edelmoedige daaden overeenkomstig met het geen in het Algemeen Verslag des voorleden jaars dienaangaande is bekend gemaakt, worden uitgereikt. Te weeten: aan Willem, Aarent en wijlen Dirk de Bekker, wegens hun ieder uitmuntenden ijver, in het redden van menschen en vee, in den jaare 1799, bij gelegenheid van den watervloed aldaar, aangewend; ieder eene zilveren Medaille der Maatschappij, benevens een getuigschrift

De Medaille met Minerva met speer en Medusaschild onder boom met uil, waarbij een kist, ploeg, spade en boeken; een knielende jongen die een boek ontvangt.
het randschrift in 1802 luidde:
'Eereprijs der Bataafsche Maatschappij'

In 1801 brengt de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen de eerste uitgave uit van het 'Zedenkundig Schoolboek', geschreven door Anna Maria Moens. Het zwaar christelijke boekje van ongeveer 100 bladzijden geeft de tien gesprekken weer van een zekere vader Eelhart, die tijdens mooie zomeravonden zijn kinderen en die uit de buurt meeneemt op een wandeling en hun daarbij de protestants-christelijke normen en waarden bijbrengt.

Al op de tweede avondwandeling komen Aart, Willem en Dirk Bekker met Pieter Krielen als redders ter sprake, "*.... nacht en dag waren deze ijverig bezig om door ijs en water heen, menschen en beesten bij te staan; terwijl de braave moeder, dier drie broeders, haar huis tot eene schuilplaats deed worden van meer dan tachtig menschen.....*". De kinderen worden tot huilenstoe geroerd en één hunner zegt: *Ik zou gewenscht hebben, zoo met hem (Dirk dus) te sterven*. Om de braave Dirk nog braver te maken wordt het verhaal fantasierijk vervolgd door een slechterik ten tonele te voeren. Uiteraard eindigt ook dit avondgesprek met een gebed van een geknielde Eelhart en sluit het verhaal af met: *Hij stond op, omarmde hen allen en ging met hun door de groote eiken laan, naar huis; niemand sprak één woord, want zij waren allen aangedaan; en eene inwendige vergenoegdheid bezielde hen allen*.

Ooit was Dirk de Bekker een nationale held, wiens daden in alle grote kranten beschreven stonden, werd hij als *grootmoedige menschevriend* door de rijksoverheid geëerd, was er een toneelstuk over hem geschreven en diende hij als goede voorbeeld in leerboekjes voor kinderen.

Maar wie kent, zelfs alleen, de naam van deze Maasbommelse mensenvriend nu nog?

Post Scriptum

Wie denkt aan beloningen voor burgers vanwege de rijksoverheid, denkt al snel aan de koninklijke onderscheidingen ('het heeft de koning behaagd...').

In de middeleeuwen stichtten koningen in Europa hun eigen ridderorden voor adellijke lieden die hen bij hun machtsuitoefening geholpen hadden en die ze daarmee te vriend konden houden.

Halverwege de 18e eeuw ontstaan 'verdiensorden', waar het ging om een verdienste van een persoon aan een koning of een land: in Nederland in 1815 de 'Militaire Willems-Orde' en niet veel later de 'Orde van de Nederlandse Leeuw'. Deze laatste was bedoeld voor burgers uit de lagere klassen: politici, ambtenaren, wetenschappers of kunstenaars, maar ook daarbij ging het om een belangrijke bijdrage aan de staat.

De 'Orde van Oranje- Nassau' ontstond in 1892. Deze orde beloofde verdiensten voor Nederland die wel bijzonder waren, maar niet uit'zonderlijk.

Pas in 1822 ontstond de 'Eerepenning voor Menschevriend Hulpbetoon', voor mensen die helpen bijreddingen bij rampen of andere dappere daden verrichten ⁹.

Wonderlijk genoeg wordt er in de geschiedenis van de beloningen voor burgers door de nationale overheid alleen gesproken van onderscheidingen die - weliswaar vanuit de maatschappij worden aangevraagd - maar uit naam van de koning/koningin uitgereikt worden. En dat terwijl al in **1798** in de **Staatsregeling** ¹⁰ van de Bataafsche Republiek een onderscheiding namens 'het volk' geïntroduceerd is ¹¹. Meer bekendheid van die eerste onderscheiding van overheidswege zou m.i. op zijn plaats zijn.

⁹ Zie: 'Kanselarij der Nederlandse Orden'

¹⁰ Het ontwerp van de 'Staatsregeling voor het Bataafsche Volk' is namens de Constituerende Vergadering bekend gemaakt op 23 maart; door de Volkstemming is zij goedgekeurd 23 april; geproclameerd als zodanig 1 mei; in werking getreden 4 mei 1798.

¹¹ Staatsregeling 1798, Burgerlijke en Staatkundige Grondregels, art. 57.